

Asia: OM 1/61/2016

Ehdollisen vankeuden oheisseuraamukset

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksia koskevan työryhmän mietinnöstä (Mietintöjä ja lausuntoja 2/2018).

Työryhmä esittää ehdollisen vankeuden oheisseuraamusjärjestelmää kehitettäväksi siten, että myös 21 vuotta täyttäneenä rikoksen tehneelle syytetyille voitaisiin tuomita ehdollisen vankeuden oheisseuraamukseksi valvonta. Valvonnan sisältö seuraisi pääpiirteittäin nuorten ehdollisen vankeuden valvontaa. Valvontaan sisältyisi aina valvontatapaamisia. Tämän lisäksi valvontaan voisi sisältyä enintään 30 tuntia sosiaali- ja terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämää kuntoutusta tai avohoitoa. Käytännössä kyse on päihdekuntoutuksesta tai avohoitona järjestettävästä päihdehoidosta. Työryhmä ehdottaa lisäksi ehdollisen vankeuden oikeusseuraamuksena tuomittavana yhdyskuntapalvelun enimmäistuntimäärän nostamista 90 tunnista 120 tuntiin. Valvontaan määrittämisen tavoitteena on uusintarikollisuuden ehkäiseminen. Valvontaan voitaisiin tuomita, jos se olisi tekijän aikaisempi rikollisuus, hänen henkilökohtaiset olonsa ja rikokseen johtaneet seikat huomioon ottaen tarpeellista. Aikuisten valvontaan tuomitseminen ei olisi riippuvainen tuomittavan suostumuksesta. Valvontaan sisältyvä kuntoutus vaatisi tuomitun suostumusta.

Voimassa olevan rikoslain 6 luvun 10 §:n perusteella voidaan, jos ehdollista vankeutta yksinään on pidettävä riittämättömänä rangaistuksen rikoksesta, tuomita yhdyskuntapalvelua enintään 90 tuntia. L yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 37 §:n 2 momentin mukaan enintään 30 tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan suorittaa osallistumalla Rikosseuraamuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään toimintaan taikka sosiaali- tai terveydenhuollon julkisen tai yksityisen palveluntuottajan järjestämään avohoitoon. Edellä mainitun lain 12 §:n perusteella yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpano sekä tuomitun elämänhallintaa ja rangaistuksen suorittamista edistävät tukitoimet on sovittava yhteen. Tukitoimenpiteitä yhteen sovitettaessa

kunta vastaa kunnallisten peruspalveluiden kustannuksista. Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvien toimintojen kustannuksista.

Rikosseuraamuslaitos on selvittänyt päihdepalvelun käyttöä yhdyskuntaseuraamuksissa. Käytännössä päihdepalvelujen kustannusten jakautuminen kuntien ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä vaihtelee kuntakohtaisesti. Jossain tapauksissa Rikosseuraamuslaitos on maksanut kustannukset päihdehuollosta, vaikka asiakas olisi palveluihin muutenkin oikeutettu ja välillä taas kunta on vastannut kustannuksista, kun on edetty normaaleja palvelukanavia pitkin. Osin tämä ero johtuu siitä, että hoitoa ei ole voitu jäädä jonottamaan vaan palvelua on tarvittu heti.

Nyt suunniteltu aikuisten valvonta laajentaisi henkilöiden pääsyä päihdekuntoutukseen. Nykyjärjestelmässä henkilö, joka on tuomittu vain ehdolliseen vankeuteen ilman oheisseuraamuksia, ei voi päästä toimintaohjelmiin. Kuntaliiton pitää hyvänä, että valvonnan myötä laajemmalla joukolla päihdeongelmaisia on pääsy Rikosseuraamuslaitoksen palveluiden piiriin.

Mietinnön mukaan kuntoutus tai avohoito valvonnan osana järjestettäisiin niin, että niihin sovellettaisiin lähtökohtaisesti samoja sääntöjä, kun normaalitilanteissa rikosoikeudellisen järjestelmän ulkopuolella. Avohoito ja kuntoutus toteutettaisiin niissä puitteissa missä niitä nykyäänkin järjestetään, aikuisvalvontaa koskevalla sääntelyllä ei ole tarkoitus luoda uusia kuntoutuksia tai avohoitaja. Kuntaliiton näkemyksen mukaan palveluiden tarjoaminen nykyisten palvelujärjestelmien puitteissa voi olla haasteellista. Palveluiden saatavuudessa voi olla suuriakin alueellisia eroja. Jos henkilö on sitoutunut avohoitoon olisi tärkeää, että hän pääsisi siihen mahdollisimman nopeasti.

Mietinnössä arvioidaan, että päihdekuntoutus aiheuttaisi uusia kustannuksia noin 1 miljoona euroa. Koska kustannusvastuu kuntien ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä vaihtelee jo nyt tulisi kuntaliiton näkemyksen mukaan valtion vastata tulevaisuudessa kaikista kustannuksista jotka liittyvät ehdollisen vankeuden oheisseuraamuksiin, myös valvontaan sisältyvästä avohoidosta ja kuntoutuksesta. Näin vastuu olisi selkeä, eikä kunnat olisi eriarvoisessa asemassa kustannusvastuun osalta.

Avohoito ja kuntoutus valvonnan osana vaati henkilön suostumuksen, kyse ei ole tahdosta riippumattomasta hoidosta. Huomioitavaa on, että henkilöllä on näin olleen lainsäädännön näkökulmasta itsemääräämisoikeus, eli oikeus muuttaa mielensä hoidon tai kuntoutuksen tarpeellisuudesta. Olisikin tärkeää, että seuraamuselvitys tehtäisiin perusteellisesti ja laadullisesti hyvin. Näin välttyttäisiin tilanteista, jossa avohoito tai kuntoutus keskeytyy esim. siitä syystä, että tuomittu ei ole tiennyt mihin hän sitoutuu.

Korpela Annika
Suomen Kuntaliitto ry